

Právní jednání 2

Výklad právního jednání

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.
PrF MU, Brno

Výklad a doplňování (dotváření) PJ

- Opakování: metody nalézání práva
 - Výklad práva X dotváření práva
- U PJ
 - Výklad PJ
 - Doplňování (dotváření) PJ, zejm. pak smlouvy (někdy i terminologie „doplňující výklad“)
- Základní rozdíl mezi výkladem právních předpisů a výkladem PJ (projevů vůle):
 - Mezi zákonodárcem a adresátem normy neprobíhá individuální komunikace, nemůže tedy být jednání ve srozumění s adresátem (snad jen s některými adresáty právní normy, nikoli však se všemi)

Výklad PJ obecně

- **Výklad obecně:** přiřazování významu (smyslu) znakům
- **Výkladem PJ** zjišťujeme jeho obsah (význam, smysl)
 - PJ posuzujeme **jen dle jeho obsahu** (§ 555 odst. 1), **nikoli dle označení**

Srov. smluvní pokuta, resp. odstupné u rezervačních smluv a nesprávný přístup NS
- **Neplatí zásada *In claris non fit interpretatio*** (ani pro výslovná PJ)

Tzn., že **každé PJ vyžaduje výklad** (zjištění jeho významu, smyslu)
- Pojem „výkladový materiál“
 - Souhrn toho, z čeho je třeba při výkladu vycházet

Regulace výkladových pravidel

- Pravidla o výkladu PJ
 - Obecná: § 555-558 (srov. i § 545, 574-578)
 - Zvláštní: např. § 1494 odst. 2

Opakování: precizace pojmu „projev vůle“ u PJ

Hledáme odpověď na otázku: „co je předmětem výkladu?“

- **Teorie vůle**
- **Teorie projevu**
- **Teorie důvěry**
- Příklad: A a B se ústně dohodnou na výměně většího počtu knih. Pro jistotu tuto dohodu ještě nechají písemně sepsat svého kolegu C, který má právníké vzdělání. Tento kolega však v textu provede několik odchylek od toho, na čem se A a B ústně shodli. Ti však již listinu nepřezkoumávají a podepíší ji. Co platí?

Výkladová pravidla přehled

- § 555 – posuzování PJ dle obsahu, nikoli dle označení (pojmenování)
 - Srov. *falsa demonstratio non nocet*
- § 556 (jen adresovaná PJ)
 - Odst. 1 – subjektivní a objektivní výkladový cíl (subjektivní má přednost před objektivním, resp. objektivní je subsidiární)
 - Odst. 2 – zejm. zavedená praxe stran
- § 557 – *interpretatio contra proferentem* (resp. *contra stipulatorem*); výjimka § 1812 odst. 1 (jde o modifikované pravidlo *contra proferentem*)
 - X pro bezúplatná právní jednání: § 1747
- § 558 – význam výrazů užívaných v obchodním styku a obchodních zvyklostí
- § 1494 odst. 2: závěť (ale platí obecně pro neadresovaná PJ)

Empirický a normativní výklad

- Výkladový cíl – cíl, ke kterému směřuje výklad PJ (zjištění významu určitého jednání)
 - Přímá návaznost na řešení otázky vztahu skutečné vůle a vůle projevené
- **Empirický a normativní výklad** (dle toho, zda zjišťujeme **skutečnou vůli jednajícího či objektivní význam projevu**)
 - **Empirický** (subjektivně individuální) výklad – relevantní je subj. výkladový cíl, tj. **skutečná vůle** jednajícího (§ 556 odst. 1, první věta)
 - Je-li vůle zjištěna takto, nemůže nastoupit normativní výklad
 - **Normativní** výklad – relevantní je obj. výkladový cíl (význam, který se jeví z horizontu adresáta vč. zohlednění principu poctivosti), tj. **normativní vůle** oproti skutečné vůli (§ 556 odst. 1, druhá věta)
 - Konkrétní skutečnosti, ke kterým je třeba při normativním výkladu přihlídnout, stanoví § 556 odst. 2, § 557 a pro právní styk podnikatelů § 558**
- V obou případech jde o zohlednění **objektivních okolností** při zjišťování skutečné vůle jednajícího – avšak u normativního výkladu zohledňujeme **jen ty, které mohl pozorovat adresát PJ!**

- **Neadresovaná PJ**

- Empirický výklad (skutečná vůle); OZ však neobsahuje obecnou úpravu výkladu těchto PJ (srov. však § 1494 odst. 2 pro závěť a § 1498, 2. věta pro dovětek)

- **Adresovaná PJ (§ 556)**

- Adresovaná **konkrétnímu** adresátovi

Činěná **ve srozumění**: empirický výklad (subj. výkladový cíl – skutečná vůle)

Činěná **bez srozumění**: normativní výklad (obj. výkladový cíl – výklad z pozice adresáta)

- Adresovaná **neurčitému okruhu** adresátů (např. veřejná nabídka)

Prakticky budou obtížně činěna ve srozumění, proto: normativní vůle (obj. výkladový cíl) – tzv. **typizující výklad** (součást normativního výkladu); důležitý však nikoli konkrétní adresát, nýbrž obecný průměrný (typizovaný) adresát

Čistý a externí výkladový spor

- „Čistý“ výkladový spor (jde o dotčení pouze stran PJ)
- „Externí“ výkladový spor – důležitý z hlediska postavení třetích osob – může dojít k **diferencovanému** výkladu (jiný výklad *inter partes*, jiný výklad ve vztahu k 3. osobě – srov. např. smlouvu ve prospěch třetího)

Pojem „výkladový materiál“

- Výkladový materiál
 - Souhrn toho, z čeho je třeba při výkladu vycházet (z čeho všeho je možno usuzovat na vůli jednajícího)
- VM u konkludentního jednání
 - Zohledňujeme celkové jednání (veškeré jednání auktora) v jeho komplexním kontextu (zohlednění všech okolností případu, vč. např. následného jednání strany – po učinění PJ); srov. § 556 odst. 2
- VM u výslovného projevu vůle
 - I zde zohledňujeme celkové jednání (veškeré jednání auktora) v jeho komplexním kontextu (nejen výslovné projevy vůle)

Postup při výkladu PJ

- Primárně zkoumáme **skutečnou vůli** jednajícího, resp. stran; teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli jednajícího, resp. je-li zjištěno, že jednající (resp. adresát) jednali bez srozumění, nastupuje **normativní výklad**
- Rozhodující je výklad PJ k okamžiku jeho učinění (perfekce)
- **Empirický výklad** (zkoumání skutečné vůle jednajícího)
 - A. **Jednoduchý subjektivní výklad** (explicitní vyjádření jednajícího ohledně výkladové otázky – např. výslech stran, svědků aj.)
 - B. **Subjektivně teleologický výklad** (dle známého skutečného účelu smlouvy, resp. PJ obecně – výklad v souladu s cílem, jehož chtěly strany PJ dosáhnout)
 - C. **Nepravý subjektivní výklad** (zkoumání dle jakékoli skutečnosti, z níž lze zjistit skutečnou vůli stran – blíží se normativnímu výkladu)

- **Normativní výklad** (zjištění tzv. normativní vůle) – právnímu jednání přisuzujeme význam, který má **z horizontu poctivého adresáta** (zásadně jen u adresovaného PJ bez srozumění s adresátem, resp. u PJ adresovaných neurčitému okruhu adresátů)
 - A. Na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné, než jako na neplatné (*favor negotii*, resp. *interpretatio in favorem negotii* § 574) – zejm. směřuje-li výklad k několika možným výsledkům
 - B. Předpoklad racionálního aktéra (srov. předpoklad racionálního zákonodárce): v pochybnostech platí rozumné jako chtěné (zejm. bezrozpornost)
 - C. Výklad dle principu poctivosti (povinnost zohlednit zájmy druhé strany) – např. pravidlo *contra proferentem*
 - D. Význam předchozího i následného jednání stran (§ 556 odst. 2) – srov. např. kontraktační fázi (do značné míry vychází z principu poctivosti)
 - E. Systematika projevu vůle (izolovaný výklad jednotlivých smluvních prvků je nepřípustný)

- F. Objektivně teleologický výklad (X subjektivně tel. výklad) – vycházíme z účelu, který s PJ mohl rozumně spojovat (poctivý) adresát PJ
- G. Interpretace *favor debitoris a in dubio mitius* – samo o sobě nepříliš přesvědčivé pravidlo; vychází se z principu ekvivalence (srov. výslovnou úpravu § 1747)

- **Jazykový výklad**
 - **Nedílná součást jak empirického, tak i normativního výkladu**
 - Dikce (znění) PJ je u jazykových projevů primární indicií vůle (primárním výkladovým prostředkem)
 - “Primární indicie“ však může být dalším výkladem vyvrácena (srov. ÚS k výkladu právních předpisů: Jazykový výklad znamená pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu.)

- Jazykový výklad při empirickém výkladu
 - Použití „soukromého jazyka“ – není nutné, aby slovům rozuměla třetí osoba (např. soud); srov. § 1494 odst. 2
 - Možnost zvláštních výrazů, známých jen stranám
 - Srov. smluvní definice
- Jazykový výklad při normativním výkladu
 - Použití obecného jazyka, popř. i zvláštní (odborné) terminologie

Zvyklosti a jejich význam

- § 9 odst. 2: „K zvyklostem lze hledět tehdy, dovolává-li se jich zákon.“
- § 545: „Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze (...) zvyklostí (...)“
- **Zvyklost právního styku:** skutečně panující praxe v právním styku (jde o sociální, nikoli právní normy)
 - X zavedená praxe stran
- Druhy zvyklostí
 - Zvyklosti projevu
 - Právé zvyklosti – týkají se faktického jednání stran při plnění
 - Smluvní zvyklosti

- § 558 odst. 1: „V právním styku **s podnikatelem** se výrazu připouštějícímu různý výklad přisoudí význam, jaký má v takovém styku pravidelně. Není-li však druhá strana podnikatelem, musí ten, kdo se toho dovolává, prokázat, že druhé straně musel být takový význam znám.“
 - Tzv. **zvyklosti projevu** (specifický význam užívaných výrazů v praxi)
 - Od nepodnikatelů nelze čekat znalost specifických výrazů
- § 558 odst. 2: „V právním styku **podnikatelů** se přihlíží k obchodním zvyklostem zachovávaným **obecně, anebo v daném odvětví**, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost **má přednost** před ustanovením zákona, jež nemá donucující účinky, jinak se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.“
 - Tzv. **pravé zvyklosti**
 - Nesprávná systematika pravidla! Srov. 2. věta, slova „jinak se může ...“ (návaznost na první větu!)
 - Tyto zvyklosti mají přednost před disp. normami!

Doplňování smlouvy

- Někdy se hovoří o doplňujícím výkladu smlouvy
- Mezera ve smlouvě: strany smluvně neupravily určitou otázku, která je však z hlediska jejich smluvního vztahu relevantní
- Vyplnění mezery ve smlouvě:
 - aplikací kogentní právní úpravy
 - aplikací dispozitivní právní úpravy
 - doplnění smlouvy (v ČR sporné)

- Předpoklady doplňování smlouvy:
 - Mezera ve smlouvě: strany smluvně neupravily určitou otázku, která je však z hlediska jejich smluvního vztahu relevantní
 - nelze použít kogentní ani dispozitivní právo: typicky strany projevily vůli, aby se dispozitivní právo nepoužilo
 - sporné v ČR
 - lze dovodit hypotetickou vůli stran

Studijní úkol

Doporučená literatura:

MELZER/TÉGL. Komentář, komentář k § 555-558.

MELZER/TÉGL. Komentář, komentář k § 545, m.č. 9 an.

Děkuji za pozornost